

Joseph Germain Dutalis, edelsmid van Europees formaat

PHILIP WILLAERT

Het Zilvermuseum

Sterckshof in Deurne pakt

momenteel uit met een

tentoonstelling over de

Brusselse edelsmid Joseph

Germain Dutalis. Wat deze

man zo bijzonder maakt is

dat hij zowel de

Nederlandse koning

Willem I als de Belgische

vorst Leopold I van fraai

edelsmeedkunst voorzag.

Maar de tentoonstelling

laat niet alleen edel metaal

schitteren, ze schetst

uitmuntend het geslacht

Dutalis in de context van de

negentiende-eeuwse

maatschappij.

Het Zilvermuseum werkte voor deze tentoonstelling nauw samen met Nederlandse onderzoekers op het terrein. Na Antwerpen steekt de tentoonstelling de grens over richting paleis Het Loo in Apeldoorn. Aan het project ging drie jaar studie vooraf. Net zoals in voorgaande tentoonstellingen profileert het Zilvermuseum Sterckshof met deze expositie rond Dutalis zich sterk als onderzoeks-instituut. Uiteraard doet het museum nog veel meer. Er is de publiekswerking, het beheer van de eigen collectie en de vele initiatieven m.b.t. de actuele edelsmeedkunst.

Maatschappelijke aspecten

Door het uitgebreide onderzoek naar de activiteiten van Joseph Germain Dutalis (1780-1852) komt de Belgische edelsmeedkunst duidelijk in Europees vaarwater terecht. "Evenwel gaat het om veel meer dan alleen maar edelsmeedkunst," oppert Wim Nys, wetenschappelijk medewerker van het Zilvermuseum Sterckshof. "De tentoonstelling *Joseph Germain Dutalis (1780-1852). Edelsmid van Koning Willem I* belicht niet alleen de edelsmeedkunst in een geïsoleerde context, maar betreft in het gebeuren zowel de politieke, sociale als economische aspecten van de negentiende eeuw. Dat maakt dat het gebeuren zich niet uitsluitend richt op de zilverliefhebber. Geïnteresseerden in negentiende-eeuwse maatschappelijke ontwikkelingen, zullen in het Sterckshof evenzeer hun hart kunnen ophalen."

Illustere edelsmid

Over Dutalis was tot voor kort nauwelijks iets geweten. Wim Nys reisde langs talloze openbare en private collecties in ons land, maar trok ook naar Nederland en Duitsland op zoek naar sporen omtrent deze illustere edelsmid die in latere jaren, zo is gebleken, tot de honderd rijkste burgers van Brussel behoorde. "Bij aanvang van het onderzoek beschikten we maar over enkele gegevens. We wisten dat hij hofleverancier was. Meer niet. Ook wisten we dat hij zilverwerk voor Prins Frederik – de zoon van Willem I – heeft gemaakt. Die stukken zijn thans verspreid over paleis Het Loo, enkele voorwerpen bevinden zich in privé-collecties. Ten derde wisten we dat hij een toiletensemble heeft gebouwd samen met de Mechelse beeldhouwer Louis Royer. Het pronkstuk was bestemd voor Prinses Marianne, dochter van koning Willem I. Het fameuze toiletensemble werd in 1830 tentoongesteld in het nijver-

Zilveren lier 'Genootschap de Harmonie' van Antwerpen, Joseph Germain Dutalis, 1827 (© Privé-collectie) (Foto Hugo Maertens)



heidspaleis maar met het uitbreken van de revolutie werd het kostbare voorwerp vroegtijdig weggehaald." Het pronkstuk is momenteel te zien op de tentoonstelling in Deurne, naast onder meer enkele voorwerpen van Dutalis uit de eigen collectie van het Sterckshof zoals wijkaepers, een waterketel en bestek. "Wat opviel was dat sommige voorwerpen van Dutalis een hoge graad van afwerking vertoonden," zegt Wim Nys. Dutalis was kennelijk op de hoogte van internationale stromingen en trends. Vader Dutalis – Pierre Gabriel Germain Dutalis (1755-1814) – een wees, had zich als edelsmid opgewerkt en liet zijn zoon in Parijs studeren. Drie jaar zou Germain Dutalis er verblijven – van 1800 tot 1803 – en beïnvloed worden door de allergrootste meesters van het ogenblik, met ronkende namen als Marin-Guillaume Biennais (1764-1843) en Jean-Baptiste-Claude Odiot (1763-1850). De internationale context van de Dutalis-story wordt in de bijbehorende tentoonstellingscatalogus uitvoerig beschreven door Johan ter Molen, directeur van het Paleis Het Loo in Apeldoorn. Hij ontdekte onder meer dat de Duitse edelsmid Peter Bruckmann op dat moment ook in Parijs was. Via Bruckmanns gepubliceerde catalogus kon de link gelegd worden met



'Prix de la Reine', Joseph Germain Dutalis, 1835-1836 (Stedelijk Museum Broodhuis – Brussel) (© Hugo Maertens)

Germain Dutalis en kwam het internationale veld waarin hij zich voortbewoog aan het licht. Parijs had Odiot, Brussel Dutalis en Heilbronn Bruckmann. Wim Nys: "Er zijn modellen van Dutalis die het werk van Bruckmann letterlijk 'citeren' en we hebben modellen gevonden van Dutalis en Bruckmann die teruggaan op Odiot.

Zo zie je duidelijk ook het nut van dit onderzoek om België op de kaart zetten van de Europese edelsmeedkunst."

Toiletpiegel Prinses Marianne, Joseph Germain Dutalis, 1828-1829 (Rijksmuseum Amsterdam)



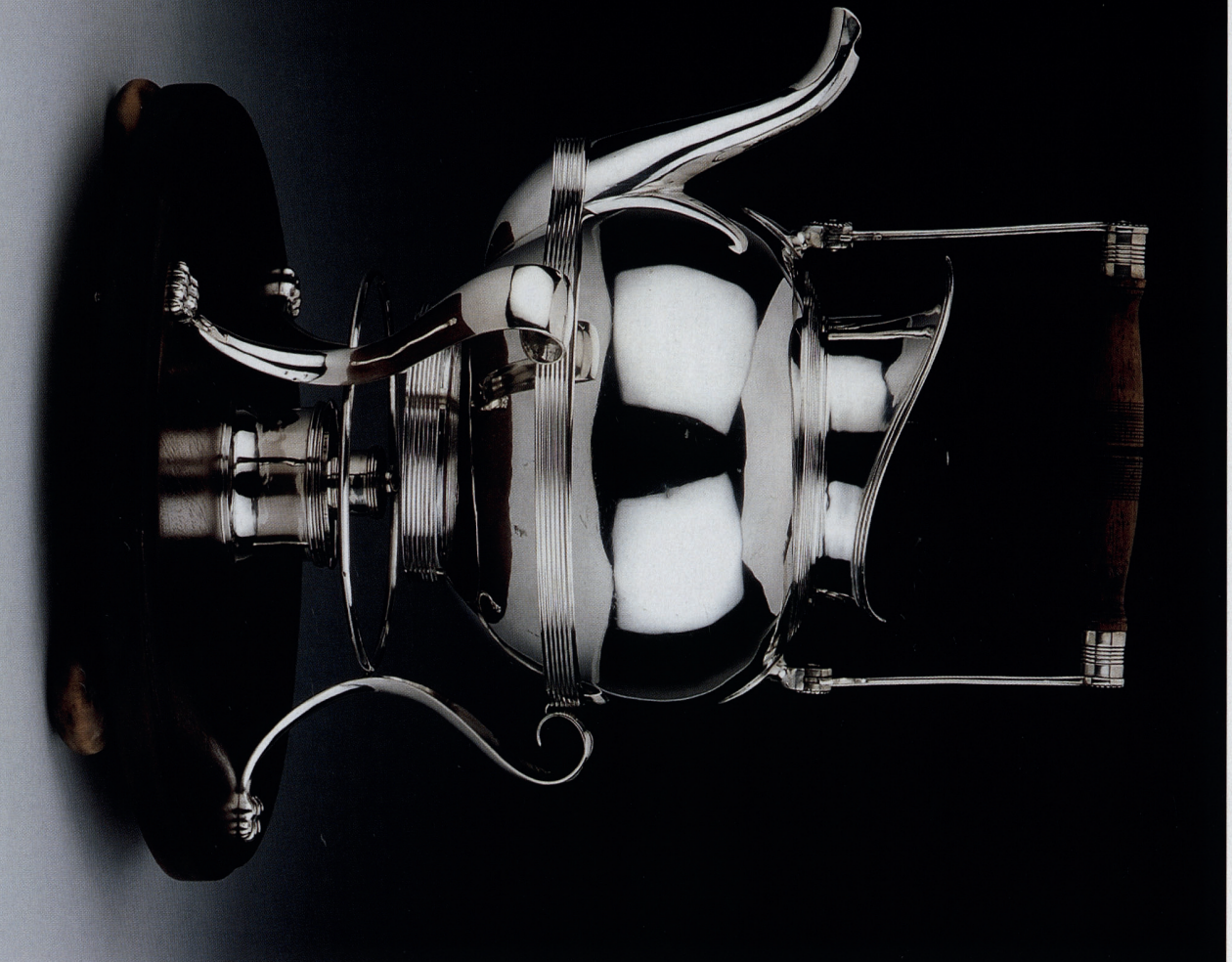
Warwick-vaas en juwelen

Tijdens het onderzoek speurden Nys en zijn confraters als echte Hercule Poirots naar nog meer sporen. En wie zoekt, die vindt. Zo is er de fameuze Warwick-vaas die de link legt tussen Dutalis, Piranesi en Engeland. Een spetterend verhaal waar Wim Nys van glundert. De Warwick-vaas werd in 1770 in Tivoli opgegraven en kort daarna door niemand minder dan Piranesi afgebeeld in zijn graveerreeks *Vasi, Candelabri, Cippi*. Niet lang daarna kwam de vaas in handen van George, Earl of Warwick. Dutalis moet op de een of andere manier kennis hebben gehad van deze vaas want hij ontwierp onder meer een vergulde kopie voor de paardenrennen die in Brussel plaatsvonden onder auspiciën van de Belgische vorst Leopold I. Dutalis' pronkvaas uit 1833 lijkt erg veel op de Warwick-vaas. Niet alleen maakte Dutalis de vase *executée par ordre du roi*, ook de Prix de la Reine werd bezegeld met een gelijkaardige siervaas van Dutalis. De correspondentie hieromtrent kwam Nys toevallig op het spoor in de politiearchieven van Brussel. Niet alleen legde Dutalis zich toe op edelsmeedkunst, eveneens brengt de tentoonstelling zijn ontworpen juwelen voor het voetlicht, waaronder twee armbanden van Prinses Anna Paulowna.

ORV TENTO 2004/3 juli - augustus - september

ORV TENTO 2004/3 juli - augustus - september

Koeler, Joseph Germain Dutalis, 1815-32
(Zilvermuseum Sterckshof Provincie Antwerpen)
(© Hugo Maertens)

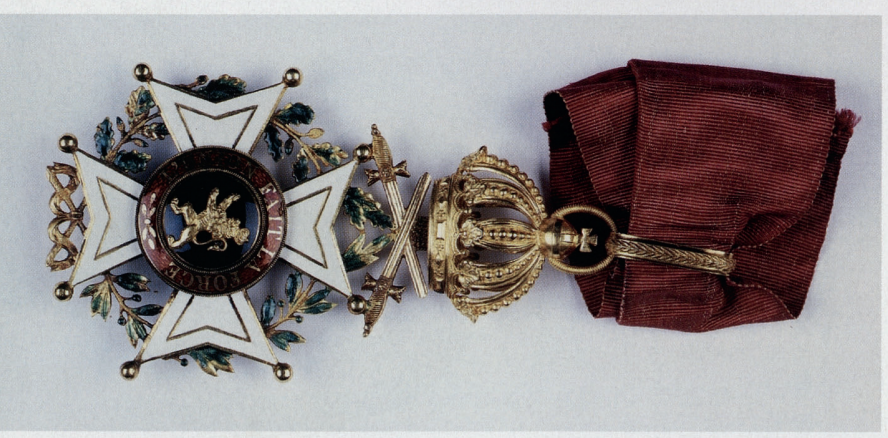


omzet daalt spectaculair van 40.000 naar 7.000 gulden. Toch weet hij zich snel te herpakken en na het vertrek van de Hollanders floreren de zaken als tevoren. In 1844 zet hij zijn winkel aan de Brusselse Magdalenstraat stop en kan hij rustig rentenieren. Immers bezit Germain Dutalis talloze huizen en gronden, een patrimonium waarvan je vandaag de dag alleen maar kunt dromen.

PRAKTISCH

**JOSEPH GERMAIN DUTALIS (1780-1852).
EDELSMID VAN KONING WILLEM I**

Nog tot 28 november 2004
Zilvermuseum Sterckshof Provincie Antwerpen,
Cornelissenlaan,
2100 Deurne Antwerpen
Open: dinsdag tot zondag
van 10 tot 17:30 uur
Gesloten: maandag
Tel. 03 360 52 50
www.zilvermuseum.be



Leopoldsoorde generaal de Wauthier, Joseph
Germain Dutalis, 1833-1842
(Koninklijk Museum van het Leger en de
Krijgsgeschiedenis - Brussel)

Boeiende familiegeschiedenis

Niet minder spannend is de familiegeschiedenis van Germain Dutalis die in de bovenzaal van het Zilvermuseum Sterckshof uitgebreid uit de doeken wordt gedaan. Doorheen dit verhaal, gelardeerd met talloze documenten, trilt fijnjes de negentiende-eeuwse sociale, politieke en economische samenleving. Het begint met de geboorte van vader Dutalis in 1755 die het als wees schopte tot edelsmid en eindigt met het overlijden van Germain Dutalis' dement geworden kleinkind Oswald Dutalis. Laatste genoemde vergezeld prinses Charlotte en Keizer Maximiliaan naar Mexico en beleefde er alle

ellende van de wereld. Bij zijn terugkeer vertrok hij op initiatief van Leopold II op expeditie naar Afrika en ontmoette en zelfs Stanley. De man eindigde in Geel waar hij uiteindelijk in 1907 stierf. De familiale omstandigheden van edelsmid Joseph Germain Dutalis waren niet evenredig aan zijn succes als edelsmid en zakenman. Zijn huwelijk met de protestantse Augusta Hooper liep uit op een scheiding van tafel en bed. Maar afgezien van al deze huiselijke perikelen bouwde hij een enorm fortuin op. In 1817 en in 1838 heeft hij een jaarlijkse omzet van 25.000 gulden. Maar de revolutie zorgt evenjes voor een dip van formaat: de



Gedekte tafel met bestek van Joseph Germain Dutalis uit de Nederlandse Koninklijke Verzameling, 1815-1832
(© Paleis Het Loo)

Fusie met het Diamantmuseum?

Al geruime tijd is er sprake van een nakende fusie tussen het Zilvermuseum Sterckshof en het Diamantmuseum in Antwerpen. Als alles doorgaat kan in 2006 met de werkzaamheden worden begonnen. In Deurne is men evenwel niet happig op de geplande fusie. Men vreest voor identiteitsverlies en minder middelen. Ook vreest men dat de fusie een soort lifestyle-museum zal opleveren waarin wetenschappelijk onderzoek op het achterplan geraakt. De nieuwe gebouwen waarin het Sterckshof zal worden ondergebracht behoren toe aan de Antwerpse Zoo en zijn beschermd. Aan het interieur in art nouveau-stijl mag niet getornd worden. Bovendien krijgt het Zilvermuseum er minder ruimte tot zijn beschikking. Men vraagt zich in Deurne hardop af waarom het kasteelje ineens niet meer goed is. Komt daar nog bij dat het Zilvermuseum zich niet alleen toelegt op juwelen maar op een veel groter segment van edelsmeedkunst. De tentoonstelling Dutalis bewijst dit eens te meer. Wordt vervolgd.



Joseph Germain Dutalis

1780-1852

Edelsmid van Koning Willem I

07/09 - 28/11/2004

Onder de Hoge bescherming van Hare Majesteit
de Koningin der Belgen

Zilvermuseum Sterckshof

Departement Cultuur

Zilvermuseum Sterckshof Provincie Antwerpen
Hooftvanderlei 160 | 2100 Antwerpen-Deurne
T 03 360 52 50
info@zilvermuseum.be | www.zilvermuseum.be



PROVINCIE
ANTWERPEN